

047.1:061.6:629.113

A KUTATÓI JELENTÉSEK KÖZZÉTÉTELE AZ ATUKI-NÁL

Csendes Béla

A kutatói jelentések közzététele, illetve jelzése világszerte a dokumentációs munka egyik központi kérdésévé vált. GYÖRE Pál írása az MKT 1960.5.számában, a dokumentáció hatáskörét meghaladó szinten mutatott rá a kérdés általános fontosságára, valamint az érdekelt szervek feladataira. Az MKT 1960.6.számában KALMÁR Vera ismertette a PAPIRIPARI KUTATÓ INTÉZET ezirányú munkáját. Bizonyosra vehetjük, hogy kutató intézeteink, több helyütt is, máris számos előkészítő jellegű feladatot megoldottak. Országos szinten, a módszertani és szervezeti kérdések tisztázása után, csupán a gyűjtő és összegező munkát kell elvégezni, illetve a további munka folyamatosságát kell biztosítani.

Az alábbiakban számolunk be az AUTÓKÖZLEKEDÉSI TUDOMÁNYOS KUTATÓ INTÉZET egy a k o r l a t á r ó l, kísérleteiről és tapasztalatairól a saját kutatói jelentések közzétételével kapcsolatban.

Intézetünknel a kutatói jelentések közzététele nem elsődlegesen könyvtári problémaként jelentkezett. Felügyeleti szervünk, a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium az ATUKI-t i p a r á g i k u t a t ó i n - t é z e t i jelleggel alapította; ilyen céllal tartja fenn ma is. Az intézetnek aránylag rövid kutatási idejű feladatai vannak, és azokat a közlekedés műszaki és szervezési szükségletei kielégítésére gyorsan és közvetlenül "forintosíthatóan" kell megoldania. Ebből a tényből az következik, hogy a felügyeleti szervnek évekre visszamenőleg ismernie kell az ATUKI kutatási eredményeit. Mind a tárgyévi, mind a régebbi jelentéseket szét kell osztanunk a KPM meghatározott igazgatási szervei és vállalatjai között. Így mód nyílik a kutatási eredmények gazdasági értékelésére, sőt az eredmények bevezetésének műszaki és gazdasági értékelése hozzátartozik egy-egy téma utóéletéhez. Az intézetnek f e l a d a t a az eredmények bevezetése, méghozzá a KPM területén tulmenősen is.

Ezek a kívánalmak kihatottak a kutatói jelentések szétsugárzására, mint látni fogjuk, m ű f a j i t e k i n t e t b e n i s. A jelentések közlése először p r i m é r irodalmi, később és vele párhuzamosan, s z e k u n d é r irodalmi szükségleteket elégített ki.

KUTATÓI JELENTÉSEK 1957 ELŐTT

Az 1951-ben alapított intézetnek az első években ki kellett alakítania a kutatói gárdáját, kutatói módszereit; eredményei csak néhány év múlva érhettek be. Az első években a kutatói jelentéseket "rövid uton" szétosztották az érdekeltszervek között. A jelentések néhány példányától eltekintve, ezekből az évekből ugyyszólván csak az évi tématervek maradtak meg. 1957 elején a kutatói törzsgárda nagy része kicserélődött, a témáknak nem sok nyoma maradt sem a könyvtárban, sem az emlékezetben.

1957 végén az igazgatóság összegyűjtetett minden fellelhető dokumentációs anyagot. Tekintve, hogy a témák több éven áthúzódva összekapcsolódtak, nem évenként, hanem tárgykörönként "kötegették" őket. Sikerkült összeállítani visszamenőleg az évi tématerveket is.

A könyvtár feladata volt az éves témajegyzékekhez feltevésként a vonatkozó jelentéseket, illetve, és ez volt a gyakoribb eset, a megmaradt kutatási és kísérleti naplókat, levelezést: az egész témadokumentációt.

A dokumentációs osztály akkori vezetője egyes témákat csak a kutatókkal módszeresen folytatott megbeszélésekkel tudott rekonstruálni. Ez az első fogalmazvány - összeállítói szándékainál gyorsabban és nyersebben - leközlésre került az ATUKI első évkönyvében^{1/}.

KUTATÓI JELENTÉSEK 1958-BAN ÉS 1959-BEN

Az előző évek eredményei végül is beépültek valamelyik későbbi, 1957 utáni témába, így pótolhatatlan veszteség nem ért bennünket. A továbbiakban azonban az igazgatóság céltudatosan, "Ügyvitel"-ben is lefektetve gondoskodott a kutatói jelentések megőrzéséről, feltárásáról, ismertetéséről és rendelkezésre bocsátásáról.

A belső és intézeten kívüli igények kielégítése szigorú könyvtári fegyelemet követel. 1958-tól minden kutatói jelentésből 3 támpéldányt őriz a könyvtár. 1958-ban témánként átlagosan 30 bekötött kutatói jelentés készült. Ezeket a könyvtár osztotta el a kijelölt helyekre, beleértve az Országos Műszaki Könyvtárat is. A szétosztási jegyzékeket a könyvtár gyűjti. Készletünket meghaladó számú igénylés esetében, e nyilvántartás alapján a területi elosztást is figyelembe véve, tudjuk az új igénylőt a mű nyomára vezetni. E jelentések - minden esetben testes tanulmányok, ábrákkal, fotokkal stb. - tükrözik a kutatások problematikáját, értékelik a különféle megoldási lehetőségeket, és nem adnak minden esetben közzétlenül felhasználható eredményeket.

^{1/} Autóközlekedési Tanulmányok. Évkönyv 1952-1958. KÖZDOK, 1960. 367 p.

A jelentésekkel párhuzamosan összegyűjti a könyvtár a vonatkozó témák teljes dokumentációját, az összes kutatási naplókkal, számításokkal, a teljes levelezéssel; kutatási nehézségekkel és buktatókkal együtt. 1959-től a havi DOKUMENTÁCIÓS TÁJÉKOZTATÓ-ban ezeket is közöljük, de ezt az anyagot csak a helyszínen lehet tanulmányozni. Az engedélyt az esetek 90 %-ában megadjuk. E teljes dokumentációt a kutatónak akkor is le kell adnia a könyvtárba, ha átmenő témáról van szó. A könyvtár állományba veszi ezt az anyagot, és a kutató újra kikölcsönözheti, témája lezárásáig.

BROSURÁK ÉS JELADÁSOK A KUTATÓI JELENTÉSEKRŐL

1958-ban brosurát adtunk ki: "TÁJÉKOZTATÓ az ATUKI 1958.évi kutatási eredményeiről. Az ATUKI 1959.évi kutatási terve" címmel. KÖZDOK, 1958.42 p.

Ez a TÁJÉKOZTATÓ 600 példányban jelent meg, és megküldtük mindazoknak a vállalatoknak és szervezeteknek, amelyek autók üzemeltetésével foglalkoznak, valamint az érdekelt tudományos intézeteknek. A brosurá egy-egy témát átlagosan egy-egy oldalon ismertetett. Szervizhibája volt, hogy az ismertetésből nem derült ki az eredmények használhatósága. Szerepeltek itt az olyan témák is, amelyeknek művelése nem vezetett eredményre. Ez a tisztázatlan helyzet később sok zavart okozott az érdeklődők között. Az iparági felhasználókat általában nem érdekelte egy-egy téma részletes boncolása sem: ez a tárgyalásmód jellemezte pedig általánosan a már említett teljes zárójelentéseinket. A felhasználókat a várható gazdasági haszon, az egyértelmű és tömör technológiai összefoglalások, illetve a szükséges beruházások érdekelték. A TÁJÉKOZTATÓ címéből kitűnik, hogy a brosurá már előre jelezte a következő, 1959-es év témáit is.

1959-ben, mint közlési formát, megtartottuk a részletes és tudományos jellegű összefoglalásokat. Ezeket 30-60 példányban sokszoroztuk, szétosztottuk, szétosztását nyilvántartjuk. A könyvtári támpéldányokat, valamint a teljes dokumentációt természetesen továbbra is központilag tároltatjuk.

Egyes témák nál azonban szükségessé vált az eredmények operatív hasznosítása. A "Pótkocsis szerelvények szélesebbkörű alkalmazásának irányelvei" /KÖZDOK,1960.24 p. 3000 példány/, "A rakodás gépesítése a gépjármű közlekedésben" /KÖZDOK,1960.27 p. 3000 példány/, "Adagolószivattyúk beállítása próbapad nélkül" /KÖZDOK,1960.23 p. 600 példány/, "Kopott gépkocsialkatrészek javítása galvanikus acélbevonással" /KÖZDOK,1960.68 p. 1000 példány/ című kiadványaink egy-egy szervezési vagy technológiai megoldás széleskörű megvalósítását, terjesztését célozták. Ezeket díjmentesen és tervszerűen szétosztottuk, általában bemutatókkal egybekötve /pl. a "Rakodásgépesítés...." vagy tanfolyamokon /pl. "Adagolószivattyúk....". A vonatkozó részletes dokumentáció, illetve a tudományos beszámoló ezekben az ese-

tekben is rendelkezésre áll.

EGY KORSZAK ÖSSZEFOGLALÁSA: AZ ATUKI-ÉVKÖNYV 1952-1958

Ez a kiadványunk 1960-ban jelent meg. Mint előbb jeleztük, röviden közli FÜGGELÉK-ében az 1958-ig művelt témák teljes jegyzékét, röviden utal tárgykörükre.

Az ÉVKÖNYV 22 nagyobb tanulmányt tartalmaz. Ezek a tanulmányok mintegy reprezentálják az elmúlt 7 év tudományos munkásságát. E cikkek feldolgozták azoknak a témáknak az anyagát is, amelyek beleolvadtak a későbbi témákba, és szinte már csak a címüket ismerjük a FÜGGELÉK-ből.

Minden egyes közleményből 100-nál több k ü l ö n l e n y o m a t készült. Szétosztásuk folyamatban van. A könyv végén a cikkeket összefoglaltuk orosz, angol és német nyelvű a n n o t á c i ó k b a n .

Az ÉVKÖNYV 650 példányából eddig 400 darabot k ü l d t ü n k el h a z a i é s k ü l f ö l d i c i m e k r e .

AUTÓKÖZLEKEDÉSI KUTATÁSOK KÖZLÉSE EGYÉVES SZOROZATOKBAN

A részletes tudományos beszámolókon, valamint egyes brosurákon kívül a kutatási eredmények közlése 1960-ban új formában jelentkezett. Az "Autóközlekedési kutatások 1959" /KÖZDOK, 1960.87 p. 700 példány/ c. kiadvány tömören és k ö z v e t l e n ü l f e l h a s z n á l h a t ó a n , mindemellett tudományosan foglalja össze az 1959-es kutatásokat. A vonatkozó tanulmányokból ebben az esetben is készültek k ü l ö n l e n y o m a t o k , 50-50 példányban.

Az 1960-ban művelt kutatások eredményeinek közlési módját a MŰSZAKI és PORGALMI TANÁCS határozza meg. A Tanács szabja meg a felhasználás területének nagyságát, illetve az eredmények tudományos értékét, figyelembe véve azt, hogy melyik témából milyen kiadványfajta készüljön, valamint azt is, hogy hány példányban, és hogy kik kapják meg azt.

KPM-EN KIVÜLI FELHASZNÁLÁSI TERÜLETEK

Egyes kutatások eredményei túlnőttek a KPM területén. Más tárca, pl. a Földművelésügyi Minisztérium, nagy számmal üzemeltet gépkocsikat, traktorokat. Az általunk kidolgozott üzemelési és javítási technológiák, valamint szállításszervezési módszerek alkalmazása egyetemes népgazdasági érdek.

A kidolgozott galvanizálási és szulfocemento-nitridálási techno-

lőgiákat elsősorban a gépípar tudja hasznosítani. A galvanizálási eljárás első alkalmazásával elért milliós nagyságrendű megtakarításokról is KPM-en kívüli területekről jöttek az első - írásos - elismerések.

A KUTATÁST SZERVEZŐ ÉS BEVEZETŐ OSZTÁLY FELÁLLÍTÁSA

1960-tól kezdve a könyvtár is ennek az osztálynak a keretében működik. A Kutatást Szervező Osztály feladata az országos igények megfigyelése, jelzése; az eredmények ismertetése, a kidolgozott eredmények bevezetésének előmozdítása, patronálása, tekintet nélkül a felhasználás helyére. Az esetleges szábványok, szábadalmak, ujítások bejelentése, ezek közlése az e jellegű lapokban: mind-mind a kutatói jelentések közlésének és hasznosításának módjai.

Új kezdeményezésnek számít a külföldnek szóló, de idegen nyelvű magyar kereskedelmi lapok publicitásának felhasználása. Több közleményt helyeztünk el a HUNGARIAN EXPORTER c. lapban is. Az 1960. decemberi számban közölt szulfocementonitridálási eljárás iránt már 1961 januárjában érdeklődtek - Norvégiából.

Operatív feladatok:

Az eredmények hasznosítása nem utolsó sorban a szervezeti lehetőségek ismeretétől függ. A Kutatást Szervező és Bevezető Osztály egyik dolgozója nemcsak gazdaságilag értékeli az elmúlt év témáit, hanem megjelöli azokat az intézkedéseket, amelyek az eredmények bevezetéséhez szükségesek és lehetőségek.

Felügyeleti hatóságunk, valamint egyes igazgatási szervek részére ilyen jelleggel és céllal új típusú összefoglalást dolgoztunk ki, és bocsátottunk rendelkezésre korlátozott példányszámban. E jelentés címe: ATUKI ÉVI KUTATÁSI JELENTÉS, 1960. /Házi sokszorosítás 40 példány/. A Jelentés minden 1960-ban művelt témát az alábbi szempontok szerint taglal:

- 1/ Cél
- 2/ A kutatás eredményei
- 3/ A kutatás eredményeinek értékelése
- 4/ Az eredmények alkalmazási területe
- 5/ A bevezetés pénzügyi és egyéb anyagi feltételei
- 6/ A bevezetés érdekében kiandandó intézkedések

A tervbevetett intézkedések megvalósítása után a várható megtakarítások összege népgazdasági szinten 167 millió forint.

Összefoglalás:

A kutatói jelentések közlése az ATUKI-ban vezetési és operatív feladat. A könyvtár e munka egyik eszköze. A közlés módját és terjedelmét a felhasználási terület nagysága és a tárgy fontossága szabja meg. A közlés általában egyaránt szól belföldnek és külföldnek. A külföldi közlés eszköze a külföldi tudományos testületekkel való kapcsolatnak is.

Az ATUKI-ÉVKÖNYV 1952-1958 összesít egy korszakot. 1959-től kezdve évenként jelennek meg évkönyv jellegű tudományos színvonalú összefoglalások.

A témák megőrzése és közzététele több szinten történt. Első lépcső: az egyes témák tudományos fejlődéstörténetét a teljes dokumentációk tartalmazzák. Az ATUKI Dokumentációs Tájékoztató ezeket is közli, de maga az anyag nem kölcsönözhető. Második lépcső: a téma tudományos igényű feldolgozása, átlag 30 példányban. Harmadik lépcső: népszerűsítő broszurák, egyértelmű, kész technológiák, átlag 500-2000 példányban. Nem minden téma közlési formája. A következő évi kutatási tervet rendszeresen megküldjük a hazai és külföldi, szakmailag érdekelt intézményeknek. Az ATUKI Dokumentációs Tájékoztató mindenről havonként rendszeresen hirt ad. Utolsó számai 150 példányban jelentek meg.

+ + +

Csendes, B.: Publication of research reports in the Research Institute for Automobile Transport

Publication and indexing of research reports is becoming a central task of documentation all over the world. The Hungarian Research Institute for Automobile Transport /ATUKI/ has to distribute reports among the enterprises and administrative organisations of the Ministry of Transport, to enable them to evaluate the results of research and to introduce the same into the whole field concerned.

Before 1957 reports were entirely distributed among the enterprises and institutions and so only a few of them remained in the library. Since 1958, however, the sectional directorate took charge of the dissemination and utilization of reports. Ever since the library has received 3 copies of each report. At the same time the library collects and indexes in its monthly bulletin the material of the themes concerned. These materials are to be studied only within the library.

The library of the ATUKI publishes the local research reports in the yearbook of the Institute and in other informative documents. Circulation and size of publications depend on the field of utilization and the importance of contents. Their contents apply to home use as well as to the use abroad. This latter scope is an important factor of establishing connections with foreign scientific institutions.